

ศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน:
กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
A Study of Development of a Temple as The Community Learning Resource
Center: A Case Study of Wat Sri Khun Muang, Chiang Khan Sub-District,
Chiang Khan District, Loei Province

พระมหาณัฐกร ญฐกรโร (อุทานนท์)
Phra Maha Nattgorn Natagaro (Uthanont)
พระมหาพงศ์ทราทิษฐ์ สุธีโร
Phra Mahapongtharadit Sutheero
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
E-mail: nattagornnatta2019@gmail.com

Received: 27 September 2023; Revised: 15 December 2023; Accepted: 16 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 2) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และ 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน : กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 รูป/คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์นำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การพัฒนาวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มีองค์ความรู้มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา คติจารีต ประเพณี เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ให้สมดุลและเหมาะสมกับท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาศักยภาพสังคมในด้านการท่องเที่ยว
2. สภาพการพัฒนาวัด มีจุดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมอบรม ส่งเสริม ให้ข้อมูลกับคนในชุมชนได้มีความรู้ สืบสานประเพณีวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงาม เป็นกลไกสำคัญในการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมผ่านการจัดการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นการจัดการกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำรงไว้ซึ่งรากฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมผสมผสานให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน จัดทรัพยากรที่มีในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ มีการสนับสนุนด้านงบประมาณจากทุกภาคส่วน และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เป็นแหล่งเรียนรู้ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลยต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาวัด, แหล่งเรียนรู้ชุมชน, วัดศรีคุณเมือง

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the development of a temple as the community learning resource center, 2) to study the condition of the development of Wat Sri Khun Muang, Chiang Khan sub-district, Chiang Khan district, Loei province, and 3) to analyze the development of a temple as the community learning resource center with a case study of Wat Sri Khun Muang, Chiang Khan sub-district, Chiang Khan district, Loei province. Based on the qualitative research methodology, the study was conducted by the interview of fifteen qualified experts, and the given data were analyzed and presented in the descriptive explanation.

The research findings were as follows:

1. The development of a temple as the community learning resource center was generated from Buddhism-based local wisdom, traditions and customs with the purposes to create jobs or to earn an income, sufficient and suitable for the locality. The learning resources in the communities were mainly developed, and the tourism potential of the society was enhanced by the Buddhist principles.

2. The outstanding strength of Wat was the arts and culture, regarded as the community learning resource. The center was crucially aimed at the participation of the community through several activities to train, promote and educate the community. When the people in the community knew and understood, they would heartily maintain their local traditions and cultures. It was regarded as an important mechanism to support the economic and social segments in the locality through religious and local cultural learning.

3. The development of a temple as the local learning resource center, demonstrated that the cultural resources in their own community were efficiently managed, the original cultural foundations were maintained and mixed with the modern society, the existing resources in the resource center were systematically operated, the budgeting was supported from all sectors, and the operational network was created and joined with other agencies. As regards, the learning center provided the local people with more jobs and income, leading to the sustainable development in Loei province.

Keywords: Temple Development, Community Learning Resource, Wat Sri Khun Muang

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย และเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน จนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศีลธรรม (วรกฤต เกื่อนช้าง, 2560) เป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงต่าง ๆ วัดจึงเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมไทย ทางด้านสถาปัตยกรรม พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทย พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน วัดเป็นศูนย์กลางของความเคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชน (สมคิด เศษวงค์ และคณะ, 2562) ให้คนไทยประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้วัดยังมีบทบาทในการสร้างค่านิยมของสังคมให้เกิดการรับรู้ว่าการทำความดีนั้นจะได้รับผลเช่นไร การทำความชั่วนั้นจะได้รับผลเช่นไร ได้รับการปลูกฝังทางจริยธรรม และคนให้การยอมรับร่วมกันในเรื่องของการทำดีได้ดี การทำชั่วได้ชั่ว ถือเป็นเกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมได้ดี เกิดเป็นคุณค่าการจรรโลงสังคมให้เป็นสังคมที่ดีงาม เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมต่อไป (Phramaha Pongtaratid Sutheero (Kongseang), 2021)

การที่จะพัฒนาให้วัดเป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนเหมือนเช่นในอดีตนั้น จำเป็นต้องเน้นพัฒนาวัดในทุกๆ ด้าน จัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุภามาศ อำดวง, 2554) โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน กิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม (สิริมิตร สิริโสฬส, 2563) ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น อาทิ เช่น กิจกรรมการให้บริการภายในวัดซึ่งได้แก่ กิจกรรมในด้านการบำรุงรักษาวัดมีแบบแปลนแผนผังรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ร่มรื่น และมีบรรยากาศสงบจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดี เป็นที่เลื่อมใสแก่ผู้เข้าวัด กิจกรรมด้านการปกครอง ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด เช่น การทำวัตรสวดมนต์ การสมาทานศีล การฝึกอบรมต่างๆ กิจกรรมด้านให้การศึกษา หรือสนับสนุนผู้ที่อยู่ในวัดให้ได้รับการศึกษาด้านพระปริยัติธรรม การปฏิบัติธรรมตลอดจนถึงวิชาการเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อความรู้ กิจกรรมด้านสาธารณูปการในวัด การจัดสถานที่ฝึกสมาธิวิปัสสนา ที่พักอาศัยคนตึกะ เมรุ ที่เก็บพัสดุภัณฑ์ ศูนย์อบรมศีลธรรม หรือโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศาสนศึกษาเพื่อประชาชน ได้แก่ การจัดหน่วยพุทธมามกะผู้เยาว์ขึ้นในวัด การเปิดสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและเยาวชนผู้สนใจ

อย่างไรก็ตามการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐ วัด และชุมชนหรือภาคประชาชน โดยต้องตระหนักถึงความสำคัญในการทำให้วัดเป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (นัยนา อรรถนารถ และคณะ, 2559) แต่การพัฒนาจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดการสนับสนุนจากสังคม โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนาจะต้องเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนให้การพัฒนาเกิดการเปลี่ยนแปลงและผลักดันไปข้างหน้า ดังมีคำที่กล่าวว่า บวร หมายถึง ความร่วมมือสมัครสมานสามัคคีระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ทั้ง 3 สถาบันหลักนี้จะต้องมีการประสานสัมพันธ์ในการที่จะทำหน้าที่ของตนให้รวมอยู่ในทิศทางที่สังคมต้องการ ในลักษณะของการปรึกษาหารือ โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นที่ตั้งและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้เป็นอย่างดี (เฉียบไทยยิ่ง, 2541) วัดถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญในการประสานงานจากหน่วยงานในสังคม เช่น สถาบันการปกครอง สถาบันทางสังคมในการพัฒนา และวัดจะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้ก้าวทันการพัฒนาตามยุคตามสมัย

เพราะวัดได้ชื่อว่าเป็นสถาบันหรือสถานที่ทางสาธารณะเพื่อให้ประชาชนหรือพระสงฆ์ ได้มีความสุข อันจะเกิดจากสถาบันวัด ไม่ว่าจะเป็นไปในทางกายหรือทางใจซึ่งเป็นที่คาดหวังของทุกฝ่าย

วัดศรีคุณเมือง ตั้งอยู่ในชุมชนบ้านเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอยางคาน จังหวัดเลย ซึ่งวัดกับชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน รักษาภูมิปัญญาของชุมชน และการผลักดันให้วัดเป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ทันกับกระแสการพัฒนาในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอยางคาน จังหวัดเลย อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอยางคาน จังหวัดเลย
- 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอยางคาน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอยางคาน จังหวัดเลย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คืองานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัย และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ไม่มีการสร้างเครื่องมือใหม่เพื่อวัดและหาสถิติทางตัวเลขเพื่อใช้ประกอบ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมายด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informant) ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม รวม 15 คน ดังนี้

- 1) กลุ่มนักวิชาการศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน
- 2) กลุ่มผู้นำศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดศรีคุณเมือง รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 3 คน
- 3) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน
- 4) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ ผู้ที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 3 คน
- 5) กลุ่มชาวบ้านและผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย และวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interviews)

แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(Structured Interviews) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมาย ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะมีทั้งหมด 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนิยามคำศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ตอนที่ 3 ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นแล้วนำมาตีความ โดยจะใช้สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาคำตอบเรื่องการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมี 2 วิธี คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม

3.1 ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม รวมทั้งศึกษางานวิจัยด้านการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสืบสานภูมิปัญญาในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

3.2 ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ที่ศึกษา ผู้ศึกษาได้ดำเนินการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การสำรวจพื้นที่ที่จะทำการศึกษาโดยรวม โดยลงพื้นที่สำรวจเพื่อให้เห็นชุมชนในภาพรวม สามารถวางแผนงานการเข้าไปศึกษาในชุมชน

2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนและภูมิปัญญา

3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้ศึกษาลงไปยังพื้นที่จริง และทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน โดยสังเกตการณ์การกระทำต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน เช่น ศึกษาและสังเกตกรรมวิธีการของภูมิปัญญาที่ทำการศึกษาในขั้นตอนต่าง ๆ การร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนากับคนในชุมชน เป็นต้น เพื่อให้เห็นรู้และเข้าใจในภูมิปัญญาต่าง ๆ ในชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชาวชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

4) การสัมภาษณ์แบบเจาะจงรายบุคคล เพื่อให้ทราบรายละเอียดมากที่สุด โดยมีการตั้งคำถามประกอบการสัมภาษณ์อย่างตรงประเด็นและครอบคลุมเนื้อหารายละเอียดที่ผู้ศึกษาต้องการทราบโดยกำหนดแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้นำกลุ่มในชุมชน และกลุ่มเยาวชน และส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เจ้าอาวาส

4. การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ (descriptive analysis) โดยผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตามข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์ในบริบทที่เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน และวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และนำผลที่ได้เสนอในรูปของการบรรยายพรรณนาความ เพื่อเป็นการจัดรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเสนอแนวทางในการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาและวัฒนธรรมในชุมชนให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน พบว่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์เดิมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินในชีวิตสังคมวิถีใหม่แต่ยังคงรากฐานจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา คติจารีต ประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ให้สมดุลและเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมมีการอบรมส่งเสริม ให้ข้อมูลกับคนในชุมชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งจึงขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนรู้ให้กับคนในท้องถิ่น ให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และด้านทักษะ โดยมุ่งเน้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดทรัพยากรที่มีในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาศักยภาพสังคมในด้านการท่องเที่ยว พัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการสนับสนุนทางภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ด้านงบประมาณ จัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมเพื่อให้เกิดทักษะองค์ความรู้ มีขีดความสามารถ ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนให้มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นสืบไป

2. การศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า วัดศรีคุณเมืองนั้นมีจุดเด่นคือ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นหลายด้านด้วยกัน เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอเชียงคาน คือ “ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดศรีคุณเมือง” จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเชียงคาน มีการสาธิตการทำผาสาดลอยเคราะห์ เป็นแหล่งเรียนรู้ ประกอบกับต้นทุนของวัดที่ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในศาสนสถานสำคัญ บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสถาปัตยกรรม พระพุทธรูป รวมทั้งจิตรกรรมและพุทธประติมากรรมต่างๆภายในวัด ที่มีการจัดการทรัพยากรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ ได้มีการจัดกิจกรรมอบรม ส่งเสริม ให้ข้อมูลกับคนในชุมชนได้มีความรู้ ความดั้งเดิมแต่ผสมผสานให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน ผ่านกิจกรรมและโครงการจากความร่วมมือของวัด ชุมชน และเข้าใจ สามารถจัดการกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำรงไว้ซึ่งรากฐานของวัฒนธรรมหน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมให้วัดศรีคุณเมืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และร่วมกับชุมชนเปิดพื้นที่วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และบ่มเพาะด้านคุณธรรม สืบสานประเพณีวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงาม เป็นกลไกสำคัญในการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมผ่านการจัดการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

3. การวิเคราะห์การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น, ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, ด้านการจัดการเรียนรู้, ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น, ด้านพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม และด้านการสนับสนุนทางสังคม พบว่า มีความสอดคล้องกันกับการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย ดังนี้

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ พื้นฐานความรู้ ความคิด ความเชื่อ และความสามารถ หรือกล่าวได้ว่าเป็นองค์ความรู้ของคนในท้องถิ่นที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันรวมถึงการนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ การเรียนรู้ทางศาสนา หลักธรรมคำสอน ศีลธรรม วัตรปฏิบัติตลอดจนพิธีกรรมและกิจกรรมทั้งสังคม ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลาง ในวัดศรีคุณเมืองนั้น มีศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอเชียงคาน คือ “ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดศรีคุณเมือง” จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเชียงคาน มีการสาธิตการทำผาสาดลอยเคราะห์ โดยปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นพิธีกรรมสืบทอดจากโบราณของชาวเชียงคาน

ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรทางวัฒนธรรม พบว่า เป็นการนำเอาจุดเด่นของวัดที่มีภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ในสถานที่ ที่มีธรรมชาติสวยงามผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์จากในอดีตและเกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีความหมายครอบคลุมทั้งทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้เช่น ผลงานศิลปะประติมากรรม ฯลฯ ส่วนทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณี จากทรัพยากรทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในวัด พบว่า การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของวัดศรีคุณเมืองมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ทางชุมชนวัดศรีคุณเมืองนั้นได้มีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมได้มีการจัดกิจกรรมอบรม ส่งเสริมให้ข้อมูลกับคนในชุมชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำรงไว้ซึ่งรากฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมแต่ผสมผสานให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน ผ่านกิจกรรมและโครงการจากความร่วมมือของวัด ชุมชน และหน่วยงานของรัฐการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน ในวัดศรีคุณเมืองมีการจัดทำระบบและทะเบียนประวัติข้าวของเครื่องใช้ มุมหนังสือสำหรับชุมชน การจัดทำประวัติวัด ประวัติแหล่งวัฒนธรรม จัดลงทะเบียนเยี่ยมชม จัดทำป้ายชื่อติดสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ จัดทำป้ายแสดงระเบียบการใช้ และมีการอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม เมื่อได้ทำการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้แล้ว มีบุคลากรที่รับผิดชอบในการให้บริการประจำแหล่งเรียนรู้ จัดทรัพยากรที่มีในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ จัดสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อยและสะดวกต่อการเข้าใช้บริการ

การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ จึงมีความสำคัญ เพื่อที่จะสามารถรักษาบทบาท และสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้ ทั้งยังเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ และเป็นการสืบทอดศาสนาทางหนึ่งด้วย

ด้านการสนับสนุนทางสังคม วัดในพระพุทธศาสนาจะเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นทั้งทางกายภาพและชีวภาพได้นั้น สิ่งที่จะขาดเสียมิได้เลยนั่นก็คือแรงสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะการสนับสนุนสังคมระดับภาคชุมชน ระดับภาครัฐ และระดับภาคเอกชน ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับวัดทั้งยังคอยประสานสัมพันธ์ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันตลอดมา ผู้นำวัดหรือชุมชนจะต้องประสานความร่วมมือกันอย่างเอาใจใส่ในการที่จะทำให้เกิดความร่วมมือ และร่วมใจกันลงมือทำและพัฒนาสถาบันวัดให้เจริญรุ่งเรืองทันยุคทันสมัยเป็นที่นิยมเข้ากับกาลเวลา อันจะเป็นที่ยอมรับและเป็นประโยชน์กับสังคมโดยรวม มีการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นและเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงาน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเลย ได้มีการสร้างเครือข่าย “อาสาสมัครท่องเที่ยวไทย” เพื่อ

แก้ไขปัญหาหนักท้องเที่ยวถูกหลอกลวงและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว โดยใช้บุคลากรเครือข่าย “อาสาสมัครท่องเที่ยวไทย” เป็นตัวกลางเชื่อมโยงการขับเคลื่อนการดำเนินงานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ควบคู่ไปกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อรองรับนโยบายการเปิดประเทศ สนับสนุนให้เครือข่ายเกิดทักษะ องค์ความรู้ มีขีดความสามารถในการบูรณาการดำเนินงาน ด้านการท่องเที่ยวร่วมกับทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี เทคนิคการสร้างความรู้ ประทับใจและจิตวิทยาการบริการ อบรมภาษาอังกฤษพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว ส่งเสริมประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลพื้นฐาน ประกอบกับการฝึกอบรมปฐมนิเทศเบื้องต้น เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ส่วนภาคเอกชน ได้มีการสนับสนุนในด้านธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจโรงแรม ภัตตาคารร้านอาหาร สถานบันเทิง ร้านค้าของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย ต่อไป

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

จากผลการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์เดิมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตสังคมวิถีใหม่แต่ยังคงรากฐานจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา คติจารีต ประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอด สืบสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภามาศ อ่ำดวง (2554) ได้ศึกษาแนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย 7 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย เน้นให้ผู้ให้บริการทุกคนได้เข้ามาศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม ด้านการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในวัด เป็นการจัดการทำงานอย่างมีระบบโดยกำหนดระเบียบแบบแผนการทำงานให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการจัดแหล่งการเรียนรู้ เน้นให้บุคลากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รวมไปถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อีกทั้งมีจิตอาสาในงานการพัฒนาอีก ด้านกิจกรรมที่วัดจัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ กิจกรรมการทัศนศึกษาในวัด กิจกรรมการอบรมระยะสั้น รวมไปถึงกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบระยะยาว เป็นต้น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนควรเป็นผู้ให้บริการที่ดีให้การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และควรเป็นผู้จัดแหล่งการเรียนรู้ โดยเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในแหล่งการเรียนรู้ ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายกับแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งควรให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการจัดแหล่งการเรียนรู้ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ควรให้การสนับสนุนเกี่ยวกับด้านงบประมาณในการพัฒนาระบบการจัดการให้กับแหล่งการเรียนรู้ในวัด

2. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย นั้น วัดศรีคุณเมืองนั้นมีจุดเด่นคือ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นหลายด้านด้วยกัน เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอยางชุมน้อย คือ “ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดศรีคุณเมือง” จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเชียงคาน มีการสาธิตการทำสาตลอยเคราะห์ เป็นแหล่งเรียนรู้ ประกอบกับต้นทุนของวัดที่ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในศาสนสถานสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฉลอง กัลยามิตร (2525) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย โดยได้ศึกษาถึงความหมายของวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงของประเพณี ความสำคัญของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และได้กล่าวถึง

บทบาทของท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทยไว้ดังนี้ 1) การศึกษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นโดยการบันทึก เก็บรักษารูปแบบของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม การละเล่น พิธีการ การอนุรักษ์ ด้วยการจดบันทึก 2) การจัดงานเทศกาลประจำปี เป็นการสืบต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้ยืดยาวออกไปด้วยการเปิดโอกาสให้มีการแสดงวัฒนธรรมของท้องถิ่นในโอกาสต่างๆ 3) การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมในฐานะที่ท้องถิ่นมีหน้าที่ให้ประชาชนได้รับการศึกษาอบรมนอกเหนือจากนี้ควรเพิ่มหลักสูตรศิลปวัฒนธรรมทั้งทางตรงทางอ้อม เช่น นิทรรศการ การประกวด เพื่อชักชวนให้เยาวชนสนใจศิลปวัฒนธรรมของไทย 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการจัดทำคู่มือแนะนำให้รู้จักวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน สินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น และศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านประจำถิ่นที่มีชื่อเสียง 5) การส่งเสริมผลิตผล ที่มาจากศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่น ด้วยการช่วยเหลือสนับสนุนประกอบศิลปหัตถกรรมที่น่าชื่อเสียงมาสู่ท้องถิ่น ด้วยการส่งเสริมอาชีพเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตผล การดัดแปลงให้เป็นของที่ระลึก การชักชวน ใจไปยังผู้สนใจ การจัดหาตลาดเผยแพร่กิจกรรมของท้องถิ่น 6) การจัดทำทำเนียบโบราณสถาน โบราณวัตถุ 7) การเผยแพร่ภาพศิลปวัฒนธรรม เช่น ศิลปวัตถุ ศิลปกรรม สิ่งก่อสร้าง 8) การจำลองแบบวัฒนธรรมเพื่อเผยแพร่ทำความเข้าใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น 9) การสัมมนาความคิดทางวัฒนธรรม การอภิปราย 10) การบูรณะซ่อมแซมศิลปวัฒนธรรม

3. ผลการวิเคราะห์การเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ผลการวิเคราะห์ผลการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย นั้น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น, ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, ด้านการจัดการเรียนรู้, ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น, ด้านพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม และด้านการสนับสนุนทางสังคม มีความสอดคล้องกันกับการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย สอดคล้องกับแนวคิดของ เฉียบ ไทยยิ่ง (2541) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสทุกรูปมีกระบวนการแบบ “ธรรมาธิปไตย” กล่าวคือเป็นการบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในลักษณะของการปรึกษาหารือ โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นที่ตั้งและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้เป็นอย่างดี มี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปัจจัยเสริม แบ่งย่อยออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้น จากการอบรมสั่งสอนและการเลี้ยงดูตั้งแต่เล็กและปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของวัด และ 2) กลุ่มปัจจัยหลักหรือปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านนี้เกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติของกรณีศึกษาแต่ละรูป จำแนกได้ 7 ปัจจัยย่อยคือ

1) ปัจจัยความชัดเจนในด้านวัตถุประสงค์ พบว่ากรณีศึกษาทุกรูปมีความชัดเจนในการปฏิบัติงานของตนเองและรู้ทิศทางการดำเนินงานของตนเอง

2) ปัจจัยด้านความเข้าใจในการทำงาน ทำให้การมอบหมายงานเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

3) ปัจจัยด้านการวางแผนและการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ แม้กรณีศึกษาเกือบทุกรูปไม่มีระบบการวางแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ทุกรูปก็มีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบโดยอาศัยพระธรรมวินัย

- 4) ปัจจัยด้านความสามารถในการใช้คน เจ้าอาวาสทุกรูปที่เป็นกรณีศึกษา มีหลักและวิธีการใช้คนให้ถูกกับงานได้ทั้งคนและได้ทั้งงาน
- 5) ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ เจ้าอาวาสทุกรูปมีภาวะผู้นำสูงมาก ภาวะผู้นำนี้เป็นผลมาจากศรัทธาเลื่อมใส
- 6) ปัจจัยด้านความสามารถในการติดตามและการควบคุมงาน คือการใช้หลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา จึงทำให้งานดำเนินไปตามเป้าหมาย
- 7) ปัจจัยการเอาใจใส่ด้านจารีตประเพณี มารยาทและกิจของสงฆ์ เจ้าอาวาสทุกรูปเป็นผู้ที่รักษากฎระเบียบตามพระธรรมวินัยและกฎหมายเคร่งครัดมาก ทุกรูปจึงเป็นพระสุปฏิปันโน ปฏิบัติดี ปฏิบัติงามและปฏิบัติชอบ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษา การศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้คือ การเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยเป็นการจัดการภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิสถาปัตยกรรม ศาสนสถาปัตยกรรม รวมถึงหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ อาศัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนสนับสนุนให้เกิดทักษะ องค์ความรู้สามารถบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ นับได้ว่าเป็นรูปแบบเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบหรือโมเดลได้ คือ “ศรีคุณเมืองโมเดล” ดังนี้

ศรี หมายถึง ทรัพยากรพื้นฐานที่เป็นต้นทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์ของวัดศรีคุณเมือง

คุณ หมายถึง คุณค่าและคุณประโยชน์ของอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมของวัดศรีคุณเมืองที่ผ่านการจัดการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมและศูนย์การเรียนรู้ของวัด

เมือง หมายถึง สังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากการจัดการทรัพยากรต้นทุนของวัดสู่การเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติ

สรุป

จากการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ทำให้เห็นได้ว่า วัดศรีคุณเมืองมีจุดเด่นคือ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นหลายด้านด้วยกัน เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอเชียงที่จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวเชียงคาน มีการสาธิตการทำผาสาดลอยเคราะห์ เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นหนึ่งในศาสนสถานสำคัญ บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสถาปัตยกรรม จิตรกรรมและพุทธประติมากรรม ที่มีการจัดการทรัพยากรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ ได้มีการจัดกิจกรรมอบรม และให้ข้อมูลกับคนในชุมชน โดยการผสมผสานความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบัน ผ่านกิจกรรมและโครงการจากความร่วมมือของวัด ชุมชน หน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมให้วัดศรีคุณเมืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และร่วมกับชุมชนเปิดพื้นที่วัดเป็นแหล่งเรียนรู้และบ่มเพาะด้านคุณธรรม สืบสานประเพณีวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดีงาม เป็นกลไกสำคัญในการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมผ่านการจัดการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย นั้นมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) หน่วยงานของรัฐด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ควรนำผลของการศึกษาไปปรับเป็นนโยบาย เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

(2) วัด ควรนำผลของการศึกษาไปพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

จากการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชน: กรณีศึกษาวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ที่ควรจะมีการวิจัยเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละประเด็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและง่ายต่อการมาวิเคราะห์ ในหัวข้อต่อไปนี้

- (1) ศึกษาแหล่งการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน
- (2) ศึกษาการตีความการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน
- (3) ศึกษารูปแบบการบูรณาการเรียนรู้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นวัดศรีคุณเมือง ตำบลเชียงคาน

เอกสารอ้างอิง

- ฉลอง กล้ายมิตร. (2525). บทบาทของท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 38(223), 46.
- เฉียบ ไทยอิง. (2541). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน กรณีศึกษา: ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. กองแผนงาน: กรมการศาสนา.
- นัยนา อรรถนาทรี และคณะ. (2559). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดเลย : กรณีศึกษาดำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (ฉบับพิเศษ), 377-388.
- วรกฤต เกื้อนช้าง. (2560). พระพุทธศาสนากับความท้าทายในประชาคมอาเซียน. วารสารปณิธาน. 13(2), 267-286.
- สมคิด เศษวงศ์ และคณะ. (2562). วิถีวัฒนธรรมแบบเอื้ออาทรเชิงพุทธในประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษา ประเทศไทยและประเทศกัมพูชา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 15(ฉบับเพิ่มเติม), 89-100.
- สิริมิตร สิริโสฬส. (2563) บทบาทของวัด : สถานที่ฝึกปฏิบัติหรือศูนย์กลางสาธารณะ. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 25(2), 27-36.
- สุภามาศ อำดวง. (2554). แนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Phramaha Pongtaratid Sutheero (Kongseang). (2021). Creation of Ethical Values in Thailand's Isaan Literature for Sustainable Social Development, Turkish Journal of Computer and Mathematics Education. 12 (3), 4098-4105.